

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

[Bespreking van: E. Huig, I.N.I. Kuin, M. Liebregts (2022) De huid van Cleopatra : Etniciteit en diversiteit in oudheidstudies]

Remijsen, S.

DOI

[10.5117/TvG2022.2/3.009.REMI](https://doi.org/10.5117/TvG2022.2/3.009.REMI)

Publication date

2022

Document Version

Final published version

Published in

Tijdschrift voor Geschiedenis

License

CC BY

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Remijsen, S. (2022). [Bespreking van: E. Huig, I.N.I. Kuin, M. Liebregts (2022) De huid van Cleopatra : Etniciteit en diversiteit in oudheidstudies]. *Tijdschrift voor Geschiedenis*, 135(2/3), 319-320. <https://doi.org/10.5117/TvG2022.2/3.009.REMI>

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

UvA-DARE is a service provided by the library of the University of Amsterdam (<https://dare.uva.nl>)

Emma Huig, Inger N.I. Kuin en Mirte Liebrechts (eds.), *De huid van Cleopatra. Etniciteit en diversiteit in oudheidstudies* (Uitgeverij Verloren; Hilversum, 2022) 272 p., ill., €20,00 ISBN 9789087049904

Oog voor diversiteit in de oudheidstudies

Etnische en sociale vooroordelen en kolonialistische denkpatronen zijn op tal van manieren in ons denken verankerd, zo ook in ons begrip van het verleden. Hoewel historici zich hier steeds meer bewust van zijn, blijft het een uitdaging om de invloed hiervan aan het licht te brengen. Dit vergt een zorgvuldige analyse waarbij impliciete aannames kritisch tegen het licht gehouden worden. Meer diversiteit in de gemeenschap van onderzoekers helpt hierbij, omdat dit voor veelzijdige perspectieven op het verleden zorgt.

Ook binnen de oudheidstudies is er behoefte aan kritische studies en initiatieven ter bevordering van een inclusiever vakgebied. Zij hebben de reputatie een elitair wit bolwerk te zijn, zowel omwille van het traditionele idee van de Grieks-Romeinse oudheid als de bakermat van de westerse beschaving als omwille van de elitaire connotatie van gymnasiumonderwijs. In de internationale academische wereld ziet men daarom een groeiend aantal publicaties en praktische initiatieven rondom deze problematiek. In 2020 startte bijvoorbeeld het Britse 'Inclusive Classics Initiative', en in 2022 verscheen Sarah Derbews boek *Untangling Blackness in Greek Antiquity*.

Met de bundel *De huid van Cleopatra* is er nu ook een Nederlandstalige publicatie die diversiteit binnen de oudheidstudies thematiseert. De aanleiding voor deze publicatie vormde de Week van de Klassieken van 2021 met als thema 'De inclusieve oudheid'. De titel van deze themaweek vat het onderwerp van de bundel eigenlijk beter samen dan haar uiteindelijke titel, want huidskleur is slechts één aspect dat aan de orde komt. In zestien hoofdstukken analyseren de auteurs

antieke ideeën en deconstrueren ze moderne denkbeelden over ras, etniciteit en sociale klasse. Het boek werd binnen één jaar tot stand gebracht door een redactieteam van drie relatief jonge onderzoekers – een bewonderenswaardige prestatie voor een bundel met een grote groep auteurs. De redactie probeert het idee van inclusiviteit ook zelf in de praktijk te brengen door een bredere opvatting van de oudheid (met aandacht voor de antieke culturen uit het Nabije Oosten) en door een diverse groep auteurs samen te stellen. De groep telt zeven vrouwelijke en negen mannelijke auteurs. Vier auteurs hebben vermoedelijk een migratieachtergrond – al is dit op basis van de namen lastig vast te stellen. Tien auteurs zijn gepromoveerd en hebben een aanstelling aan een wetenschappelijk instituut, de anderen zijn jonge onderzoekers en docenten in het voortgezet onderwijs. Daarnaast had de redactie aandacht voor het consequente gebruik van niet-beladen begrippen, zoals de term 'tot slaaf gemaakten' in plaats van 'slaven'.

Het boek bestaat uit drie delen: (1) Etniciteit, identiteit en huidskleur in de oudheid, (2) Identiteit en oudheidreceptie en (3) Diversiteit en inclusiviteit in oudheidsonderwijs. De essays die focussen op antieke denkbeelden geven over het algemeen een overzichtelijke *status quaestionis*. De bijdragen aan vakspecifieke discussies zijn bescheiden, maar het samenbrengen van studies over regio's en perioden heen is zeker nuttig. De grote meerwaarde van het boek ligt in de systematische aandacht voor hoe moderne denkbeelden ons denken over de oudheid vormgeven en misvormen. Deze vinden we zowel in het eerste en het tweede deel, waarbij meerdere auteurs

over en weer schakelen tussen academische reconstructies van het antieke verleden en interpretaties van de oudheid in andere contexten (zoals Daniel Soliman en Dan-El Padilla Peralta). Het onderscheid tussen de eerste twee delen is daarom niet zo duidelijk als de titels suggereren.

De bundel wil inclusiviteit en diversiteit als thema op de kaart zetten. Sommige auteurs (zoals Dan-El Padilla Peralta en Miko Flohr) koppelen de door hen gepresenteerde gevalstudies expliciet aan een agenda, terwijl anderen impliciet de mogelijkheden van een inclusievere blik op de oudheid tonen met heldere analyses van wat mogelijk is. Hierbij was ik het meest onder de indruk van de bijdragen van Daniel Soliman en Maarten De Pourcq.

Het openingsessay van Soliman werkt uitstekend als eyeopener voor de centrale problematiek. Hierin maakt hij duidelijk hoe ontoereikend het bestaande bronnenmateriaal is om vast te stellen welke huidskleur de oude Egyptenaren echt hadden – niet alleen omdat deze groep zowel chronologisch als geografisch divers was, maar ook omdat iconografische bronnen en mummies hierover geen betrouwbare informatie geven. Elke moderne beschrijving of visuele voorstelling, zowel in de wetenschap als in populaire media, is dus een keuze gevoed door vooronderstellingen, (wetenschappelijk) racisme en/of politiek activisme. Een 'witte' Cleopatra is niet noodzakelijk beter te onderbouwen dan een 'zwarte', maar de mogelijkheid van meerdere voorstellingen is wel waardevol. Elk beeld roept nieuwe vragen op, waardoor ze toelaten om meer aspecten en perspectieven van dezelfde historische figuur te onderzoeken.

De Pourcq bestudeert hoe de oudheid in de 21e eeuw ingezet wordt als referentiecultuur (een cultuur uit een andere periode of regio waarnaar verwezen wordt als model) en focust hierbij op recente debatten over de betekenis van de oudheid en de plaats die ze zou moeten

hebben in de collectieve herinnering. Zijn analyse brengt de complexiteit van deze geheugenstrijd in een multiculturele wereld aan het licht. Bij elke situatie waarbij iemand naar de oudheid verwijst om een bepaalde identiteitsclaim te maken, zijn andere interpretaties mogelijk. Waar bijvoorbeeld een inversie van het beroemde beeld van Perseus en Medusa, met niet Perseus maar een naakte Medusa als triomfantelijke winnaar met afgehakte kop in de hand, voor de ene een symbool van feminisme en vrouwelijke kracht kan zijn, is dit voor een ander juist een pijnlijke bevestiging van de dominantie van de Europese (en dus witte) en patriarchale (want seksualiserende) cultuur. Dit kan men verklaren door de intersectionaliteit van identiteitsmarkers zoals gender, etniciteit en sociale klasse.

Het derde deel introduceert drie projecten, op verschillende onderwijsniveaus, om oudheidsonderwijs inclusiever te maken. De aandacht voor de praktijk is een waardevolle aanvulling voor de bundel, maar creëert wel een stijlbreuk. Na twaalf gedetailleerde uitwerkingen van academische casussen, krijgt de lezer drie vrij algemene beschrijvingen van didactische projecten, die in enkele passages meer promotend dan analyserend zijn. Een meer diepgaande analyse van de sterke en zwakke punten van één bepaalde lesopdracht had een waardevolle aanvulling op dit deel kunnen zijn. Zo biedt het de lezer meer handvatten om dit ook zelf in praktijk te brengen.

De bundel is mooi vormgegeven door Verloren. Het is wel jammer dat de kleurenafbeeldingen in een aparte katern geplaatst zijn, waardoor de lezer deze moeilijk terugvindt bij het lezen. Dit doet echter niet af van de kwaliteit van het boek. De bundel is een interessante publicatie die aanzet om wijdverspreide ideeën over de oudheid te bevragen.

Sofie Remijns, Universiteit van Amsterdam